

Seat No. : _____

NH-108

November-2025

B.A., Sem.-V

DSC-C-353-A : Sanskrit (Major)

[ब्रह्मसूत्र चतुःसूत्री (शाङ्कर भाष्यम्)]

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 50

सूचना : जमाली आङुना अंक गुण दशवि छे.

Instruction : Figure to the right indicate full marks.

1. सूत्र-भाष्य-अधिकरण विशेषे सविस्तृत नोध लभो. 10
Write a detailed not on सूत्र-भाष्य-अधिकरणम् ।

अथवा/OR

1. शाङ्करभाष्यनी शैलीनो परिचय करवो. 10
Introduce the style of Shankara Bhashya.

2. कोष्पणु भे गद्यभंडु सभजवो : 10

Evaluate any **two** of the following paragraphs :

(1) युष्मदस्मत्प्रत्ययगोचरयोविषयविषयिणोस्तमः प्रकाशवद्विरुद्धस्वभावयोरितरेतरभावानुपपत्तौ सिद्धायां तद्धर्माणामपि सुतरामितरेतरभावानुपपत्तिः, इत्यतोऽस्मत्प्रत्ययगोचरे विषयिणि चिदात्मके मुष्मत्प्रत्ययगोचरस्य विषयस्य तद्धर्माणां चाध्यासः, तद्विपर्ययेण विषयिणस्तद्धर्माणां च विषयेऽध्यासो मिध्येति भवितुं युक्तम्; तथाप्यन्योन्यस्मिन्नन्योन्यात्मकतामन्योन्यधर्माश्वाध्य-येतरेतराविवेकेनात्यन्तविविक्तयो-धर्मधर्मिणोमिथ्याज्ञाननिमित्तः सत्यानृते मिथुनीकृत्य, 'अहमिदं' ममेदम् इति नैसर्गिकोऽयं लोकव्यवहारः ।

(2) ब्रह्मणो जिज्ञासा ब्रह्मजिज्ञासा । ब्रह्म च वक्ष्यमाण-लक्षणं 'जन्माद्यस्य यतः' इति । अतएव न 'ब्रह्म' शब्दस्य जात्याद्यर्थान्तरमाशङ्कितव्यम् । ब्रह्मण इति कर्मणि षष्ठी, न शेषे जिज्ञास्यापेक्षत्वा-जिज्ञासायाः जिज्ञास्यान्तरानिर्देशाच्च । ननु शेषषष्ठीपरिग्रहेऽपि ब्रह्मणो जिज्ञासाकर्मत्वं न विरुध्यते, संबन्ध सामान्यस्य विशेषनिष्ठत्वात् ।

(3) यास्कपरिपठितानां तु 'जायतेऽस्ति' इत्यादीना ग्रहणे तेषां जगतः स्थितिकाले संभाव्यमानत्वान्मूलकारणादुत्पत्ति स्थिति नाशा जगतो न गृहीताः स्युरित्याशङ्कयेत, तन्मा शङ्कीति योत्पत्तिब्रह्मणस्तत्रैव स्थितिः प्रलयश्च त एव गृह्यन्ते । न यथोक्त विशेषणस्य जगतो यथोक्तविशेषणमीश्वरं मुक्त्वान्यतः प्रधानादचेतनात्, अणुभ्योऽभावात्, संसारिणो वा उत्पत्त्यादि संभावयितुं शक्यम् ।

अथवा/OR

2. जन्माद्यस्य यतः । 1.1.2 शांकरभाष्यने आधारे समझावो. 10
Explain जन्माद्यस्य यतः । 1.1.2 on the basis of Shankarabhashya.

3. कोर्धपणु भे गद्यभंड समझावो : 10
Evaluate any **two** of the following paragraphs :

- (1) यथोक्तमृगवेदाधि शास्त्रं योनिः कारणं प्रमाणस्य ब्रह्मो यथावत्सव सुपाधिगमे । शास्त्रादेव प्रमाणआज्जगतो जन्मादिकारणं ब्रह्माधिगम्यत इव्यभिप्रायः । शास्त्र मुदाहतं पूर्वसूत्रे यतो वा हुमानि भूतानि जायन्ते इत्यादि । किमर्थं तर्हिदं सूत्रं ? यावता पूर्वसूत्रैव एवंजानीयके शास्त्रमुदाहता शास्त्रयोनित्वं ब्रह्मणो दर्शितम् ।
- (2) न यथोक्तविशेषणस्य जगतो यथोक्तविशेषणमीश्वरं मुक्त्वान्यतः प्रधानादचेतनादणुभ्योऽभावात्ससारिणो वा उत्पत्त्यादि संभापयितुं शक्यम् । न च स्वभावतः, विशिष्टदेशकाल- निमित्तानामिहोपादानात् । एतदेवानुमानं संसारिव्यतिरिक्तेश्वरास्तित्वादिसाधनं मन्यन्त ईश्वरकारणिनः ।
- (3) तु-शब्दः पूर्वपक्षव्यावृत्त्यर्थः । तद्ब्रह्म सर्वज्ञं सर्वशक्ति जगत् उत्पत्तिस्थितिलयकारणं वेदान्तशास्त्रादेवावगम्यते । कथम्, समन्वयात् । सर्वेषु हि वेदान्तेषु वाक्यानि तात्पर्येणैतस्यार्थस्य प्रतिपादकत्वेन समनुगतानि । 'सदेव सोम्येदमग्र आसीत्' । 'एकमेवाद्वितीयम्' (छान्दो. 6/2/9) ।

अथवा/OR

3. तत्तु समन्वयात् । 1.1.4 सूत्र शांकरभाष्यने आधारे समझावो. 10
Explain तत्तु समन्वयात् । 1.1.4 based on Shankarabhashyam.

4. आदि शंकराचार्यनुं ज्वनवृत्तांत वर्णवो. 10
Write a detailed not on Life of Adi Shankaracharya.

अथवा/OR

4. शांकरवेदांतना मुष्य सिद्धांतो विशे विस्तृत नोंध लभो. 10
Write a detailed note on the major principles of Shankar Vedant.

5. योज्य विकल्प पसंद करी ખાલી જગ્યા પૂરો : (કોઈપણ દસ) 10
Fill in the blank with appropriate option : (Any ten)

- (1) આસ્તિક દર્શનોની સંખ્યા _____ છે. (6, 8, 10)
- (2) બ્રહ્મસૂત્રના રચયિતા _____ છે. (પતંજલિઃ, બાદરાયાણઃ, વલ્લભઃ)
- (3) શારીરકમીમાંસા એ _____ ગ્રંથનું બીજું નામ છે. (બ્રહ્મસૂત્ર, ધર્મસૂત્ર, કલ્પસૂત્ર)
- (4) અધ્યાસને _____ કહેવાય છે. (અવિદ્યા, વિદ્યા, જ્ઞાન)
- (5) _____ બ્રહ્મજિજ્ઞાસાનું ફળ છે. (મોક્ષઃ, સ્વર્ગ, ધર્મઃ)
- (6) અતઃ શબ્દનો અર્થ _____ થાય છે. (કસ્માત્, યસ્માત્, તસ્માત્)
- (7) ત્રીજા અધિકરણનું નામ _____ છે. (શાસ્ત્રયોનિત્વ, જન્માદિ, જિજ્ઞાસા)
- (8) ચોથા સૂત્રમાં શંકરાચાર્યે મુષ્યત્વે _____ નું ખંડન કર્યું છે. (પૂર્વમીમાંસા, ન્યાયઃ, વૈશેષિકઃ)
- (9) પ્રસ્થાનત્રયીમાં _____ નો સમાવેશ થતો નથી. (મેઘદૂતમ્, ઉપનિષદ્, બ્રહ્મસૂત્રમ્)
- (10) ભાવવિકારો _____ છે. (5, 6, 9)
- (11) જીવનમુક્તિના સિદ્ધાંતમાં _____ માને છે. (બલદેવઃ, શ્રીકણ્ઠઃ, શઙ્કરાચાર્યઃ)
- (12) વેદાંતસૂત્રનો મુષ્ય પ્રતિપાદ્ય વિષય _____ છે. (બ્રહ્મ, જગત્, પ્રકૃતિઃ)

Seat No. : _____

NH-108

November-2025

B.A., Sem.-V

DSC-C-353-B : Sanskrit (Major)
(NEP-2020)
(ભારતીય દર્શનશાસ્ત્રનો પ્રાથમિક પરિચય)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 50

સૂચનાઓ : (1) દરેક પ્રશ્નના ગુણ સરખા છે.

Instructions : Each question carries equal marks.

(2) પ્રશ્નપત્રમાં છાપેલ પ્રશ્નક્રમાંક જ ઉત્તરવહીમાં લખવો.

Write the question number printed on the question paper in the answer book.

1. 'દર્શન' શબ્દનો અર્થ આપીને તેનું સ્વરૂપ સમજાવો. 10

Explain in detail the meaning of દર્શન and its form.

અથવા/OR

1. ભારતીય દર્શનશાસ્ત્રની વિશેષતાઓ જણાવો. 10

Explain the specification of દર્શનશાસ્ત્ર.

2. ન્યાયદર્શનનાં આધારે પ્રમાણવિચાર અને તર્કપદ્ધતિ વિશે વિસ્તૃત નોંધ લખો. 10

Explain the પ્રમાણવિચાર and તર્કપદ્ધતિ according to ન્યાયદર્શન.

અથવા/OR

2. સાંખ્યદર્શનમાં પ્રકૃતિ-પુરુષ સિદ્ધાંત વિશે વિસ્તૃતમાં જણાવો. 10

Explain in detail about 'પ્રકૃતિ-પુરુષ સિદ્ધાંત' according to સાંખ્યદર્શન.

3. ગમે તે બે ટૂંકનોંધ લખો : 10

Write short notes : (Any two)

(1) પતંજલિનું અષ્ટાંગ યોગ

Brief introduction of અષ્ટાંગ યોગ:

(2) વેદોમાં યજ્ઞકર્મ

'યજ્ઞકર્મ' in Vedas

(3) અદ્વૈત વેદાન્તમાં વર્ણિત જીવ અને બ્રહ્મનું સ્વરૂપ

જીવ-બ્રહ્મ સ્વરૂપ: in અદ્વૈત વેદાન્ત:

4. ગમે તે બે ટૂંકનોંધ લખો :

10

Write short notes : (Any two)

(1) ચાર્વાક દર્શનનો સંક્ષિપ્ત પરિચય

Introduction of ચાર્વાક દર્શન

(2) ભારતીય દર્શનમાં વર્ણિત મોક્ષ અને પુનર્જન્મ

According to Indian Philosophy – મોક્ષ એવં પુનર્જન્મ

(3) જૈન દર્શનનો સંક્ષિપ્ત પરિચય

Introduction of Jain Philosophy

5. યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરીને જવાબ આપો : (ગમે તે દસ)

10

Give the answer by choosing the correct option : (Any ten)

- (1) દૃશ્યતે અનેન ઇતિ _____ . (દર્શનમ્, પૂજનમ્, અર્ચનમ્)
- (2) સાંખ્ય દર્શનના પ્રણેતા _____ છે. (કપિલમુનિ, અગસ્ત્યમુનિ, વસિષ્ઠમુનિ)
- (3) _____ દર્શન નાસ્તિક દર્શન ગણાય છે. (ચાર્વાક, અદ્વૈત, સાંખ્ય)
- (4) ન્યાયદર્શનનાં પ્રણેતા _____ છે. (કણ્ણાદમુનિ, ગૌતમમુનિ, બૃહસ્પતિ)
- (5) _____ દર્શનમાં પ્રકૃતિ-પુરુષનો સિદ્ધાંત વિસ્તૃતમાં છે. (જૈન, ચાર્વાક, સાંખ્ય)
- (6) વૈશેષિક દર્શનનાં પ્રણેતા _____ છે. (મહર્ષિ કણ્ણાદ, મહર્ષિ વાલ્મીકિ, મહર્ષિ અત્રિ)
- (7) વૈશેષિક દર્શન _____ થી પણ પ્રાચીનતમ છે. (ન્યાયદર્શન, જૈન દર્શન, ચાર્વાક દર્શન)
- (8) ‘પરમાણું જ પંચમહાભૂતોનું ઉપાદાન કારણ છે’ – એવું _____ દર્શનમાં જણાવેલું છે. (વૈશેષિક દર્શન, બૌદ્ધ દર્શન, ઉત્તરમીમાંસા)
- (9) જીવ અને બ્રહ્મ એક જ છે, એવું _____ દર્શન જણાવે છે. (વૈશેષિક, અદ્વૈતવેદાન્ત, સાંખ્યદર્શન)
- (10) પૂર્વમીમાંસાનાં પ્રવર્તક _____ હતા. (જૈમિની ઋષિ, કશ્યપ ઋષિ, ગૌતમ ઋષિ)
- (11) બૌદ્ધ દર્શનનું કેન્દ્રબિંદુ _____ છે. (પરમાર્થ, ચાર આર્યસત્ય, જીવ બ્રહ્મ એક્ય)
- (12) ‘અનીશ્વરવાદ’ એ _____ દર્શનનાં પ્રમુખ સિદ્ધાંતોમાં જોવા મળે છે. (જૈન દર્શન, ન્યાય દર્શન, બૌદ્ધ દર્શન)